



Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Gasstraat

Nieuwpoort, West-Vlaanderen

2024G183

ARCHEOLOGIENOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN



RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Wouter Van Goidsenhoven

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2024

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Synthese	5
1.3 Gemotiveerd advies	6
BIBLIOGRAFIE	7
BIJLAGE	8

INLEIDING

De initiatiefnemer plant een meerwoningenproject in Nieuwpoort, in de provincie West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3159 m².

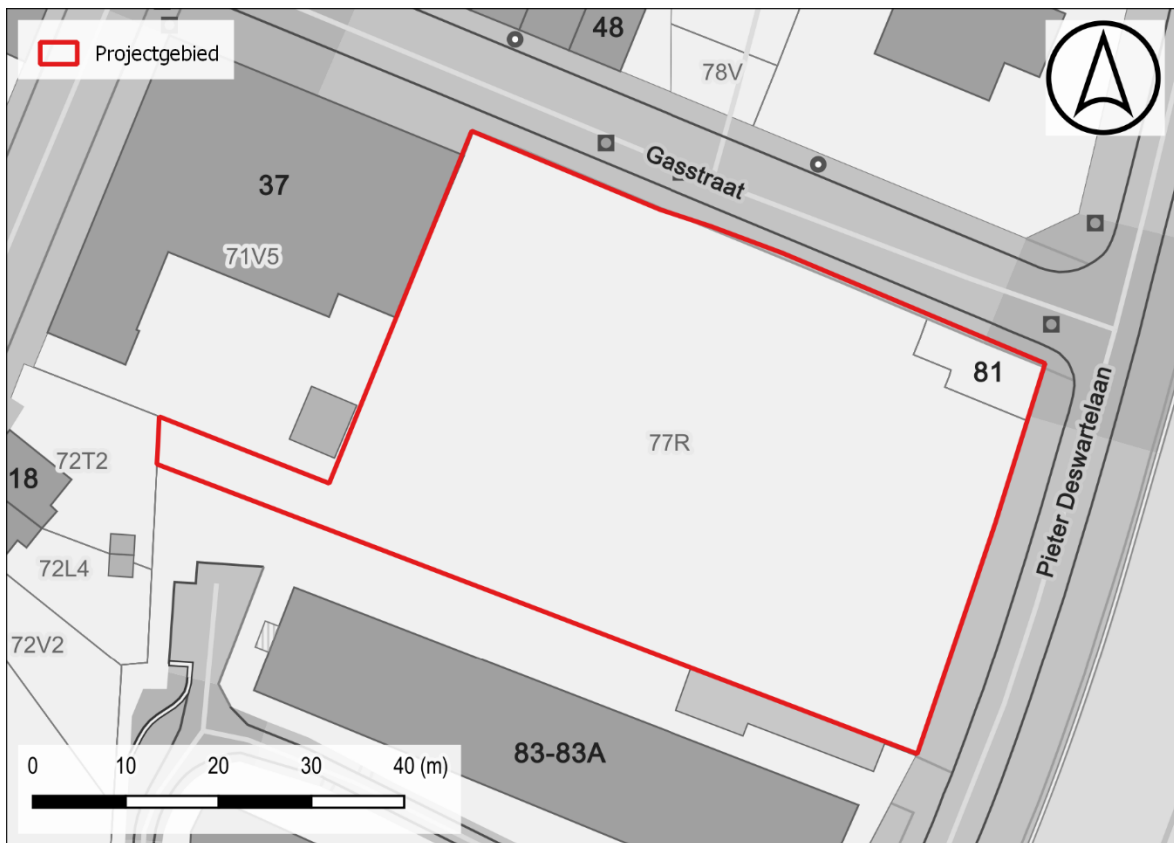
Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het projectgebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Nieuwpoort. Het plangebied situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 100 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 300 m² bedraagt.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2024G183	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 37175	Y ₁ : 203174
	X ₂ : 37302	Y ₂ : 203264
KADASTER	Nieuwpoort, Afdeling 1, Sectie A, nr's: 77r, 77s	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	



Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject op een terrein aan de hoek van de Gasstraat en Pieter Deswartelaan te Nieuwpoort. Het plangebied is ca. 3159 m² groot en is momenteel braakliggend.

Nieuwpoort is gelegen op een duin in de Belgische kustpolders. Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuidoosten van het stadscentrum. Ten oosten van het terrein loopt het kanaal Plassendale-Duinkerken. De samengestelde Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profielopbouw bestaand uit eolische afzettingen van het Holoceen die rusten op geulafzettingen van het laat-Pleistoceen tot Holoceen. Gelet op de ligging buiten het historische centrum van Nieuwpoort wordt kan uitgegaan worden van een relatief éénduidige stratigrafische situatie. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied 'sterk vergraven gronden' weer. Ter hoogte van het plangebied zijn reeds saneringswerken uitgevoerd. Begin de 20^e eeuw werd ter hoogte van het plangebied een stadsgasfabriek uitgebaat. Door deze historische activiteiten werd het terrein verontreinigd met diverse stoffen zoals PAK's, zware metalen, cyanide, teer en minerale olie. In het kader van deze sanering werd over het volledige terrein meerdere grote zones 70 cm afgegraven. Daarnaast werd er een zone ter hoogte van de voormalige gashouder afgegraven tot 1,3 m onder het maaiveld en de zone waar een drijf laag minerale olie werd waargenomen ontgraven tot een diepte van 3,1 m onder het huidige maaiveld. Redelijkerwijs kan hier aangenomen worden dat het bodemarchief grotendeels is vergraven.

Op het cartografische materiaal is te zien dat het plangebied gelegen is ten zuidwesten van de 14^e-eeuwse stadskern. Op de Deventerkaart is te zien dat het terrein buiten de stadsomwalling binnenste omwalling gelegen is maar binnen de buitenste stadsgracht. Ter hoogte van het plangebied is geen bebouwing afgebeeld. Vanaf de 16^e en vooral in de 17^e eeuw worden de vestingen rond Nieuwpoort stelselmatig uitgebreid en aangepast aan veranderende militaire tactieken. Op de Ferrariskaart is de verder uitgebouwde dubbele omwalling rondom de stad te zien. Het plangebied is gelegen ter hoogte van een vrijgemaakt schootsveld. Wel is tegen de westelijke zijde een kleine moestuin weergegeven. Het zuiden wordt doorsneden door een wegel. Verder zijn geen structuren weergegeven ter hoogte van het plangebied. Op het 19^e-eeuwse kaartmateriaal is ter hoogte van het onderzoeksgebied een bedekte weg te zien richting een vooruitgeschoven ravelijn verder richting het oosten. Aan het begin van de Eerste Wereldoorlog stabiliseert de frontlinie zich langs de IJzermonding en de spoorlijn richting Diksmuide waardoor Nieuwpoort op de frontlijn komt te liggen. Na de IJzerslag en de 'Race naar de Noordzee' blijft de frontlijn grotendeels ongewijzigd tijdens het gehele conflict. Op luchtfoto's is te zien dat er tegen het kanaal een gevechtssloopgraaf is ingericht. Centraal doorheen het terrein loopt een zigzaggende verbindingssloopgraaf richting een westelijk gelegen linie waar verschillende loopgraven samenkomen. Op meerdere luchtfoto's zijn ter hoogte van het plangebied een groot aantal impactkraters te zien van verschillende kalibers. Ter hoogte van het knooppunt ten westen van het plangebied is een duidelijk concentratie kraters waar te nemen. In 1928 is op het terrein een gasfabriek opgericht. In 1938 is de gasfabriek uitgebouwd met een aantal bijgebouwen. De gasfabriek bestond op zijn grootst uit een ovenzaal en één gashouder. In 1975 werd de gashouder samen met enkele bijgebouwen afgebroken. Binnen de sequentie luchtbeelden is op de opname van 1971 nog een deel te zien van de voormalige stadsgasfabriek. Vooral de cirkelvormige gashouder valt hierbij op. Op de luchtbeelden van de jaren '80 en jonger is langsheen de straatzijde van het terrein bewoning te zien. Het

centrale deel blijft vrij van structuren. Op de opname van 2018 is te zien dat de aanwezige infrastructuur integraal is gesloopt en het terrein braak ligt.

In de omgeving van het plangebied, langs het kanaal werd reeds op verschillende locaties archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op de percelen direct ten zuiden van het plangebied werd reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij restanten aangetroffen van een brede gracht. In de vulling werden fragmenten aardewerk aangetroffen uit de 13^e-14^e eeuw. Bovenaan het profiel werd een puinpakket aangetroffen dat gekoppeld kan worden aan de wederopbouw na WOI. Verder noordwaarts langs het kanaal werden eveneens sporen aangetroffen uit de 13^e-14^e eeuw. Deze laatmiddeleeuwse horizont werd in de 16^e eeuw afgedekt door een deel van de toenmalige stadsomwalling. Onder de bouwvoor werd eveneens het restant aangetroffen van een verbindingssloopgraaf. Iets verder richting het westen van deze vindplaats werden eind de jaren '80 de resten van de Sint-Laurentiuskerk onderzocht en een deel van de voormalige begraafplaats. Hierbij werden een groot aantal inhumaties in kaart gebracht. Verder in de binnenstad betreffen de waarnemingen voornamelijk relictten van wonen en werken in de laatmiddeleeuwse en vroegere stad en vroegmoderne verdedigingswerken. Daarnaast worden bij werken en onderzoek doorheen de stad op regelmatige basis resten aangetroffen uit WOI zoals loopgraafsegmenten of uitrustingsstukken.

Hoewel in de omgeving van het plangebied uitgegaan dient te worden van een trefkans inzake resten uit de middeleeuwen tot Eerste Wereldoorlog wordt vanwege de reeds gesaneerde toestand verder archeologisch onderzoek als weinig zinvol ingeschat.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande werken aan de Gasstraat te Nieuwpoort worden geen bijkomende onderzoeksdaten aanbevolen. Vooreerst moet gewezen worden op een relatief éénduidige verticale stratigrafie waarbij een puinpakket van na WOI het laatmiddeleeuwse en vroegmoderne niveau afdekt. Met betrekking tot het plangebied dient gewezen te worden op de krijgsverrichtingen tijdens WOI. De artilleriebombardementen die zichtbaar zijn op de historische luchtfoto's hebben ongetwijfeld reeds een impact gehad op het bodemarchief. Na WOI wordt ter hoogte van het plangebied een gasfabriek gebouwd en uitgebreid. Ook deze werkzaamheden zullen bijgedragen hebben tot een fragmentatie van het bodemarchief. In de jaren '70 wordt deze fabriek vervolgens gesloopt. Uit de milieutechnische analyse blijkt dat de exploitatie van deze gasfabriek te bodem grondig heeft vervuild waardoor een bodemsanering noodzakelijk was. Ter hoogte van het onderzoeksgebied werden bijgevolg reeds ingrijpende saneringswerken uitgevoerd waarbij grote delen van het terrein 70 cm zijn afgegraven en meerdere zones tot dieper onder het maaiveld. Redelijkerwijs kan aangenomen worden dat al deze activiteiten de voorbije eeuw ouder erfgoed voor een groot deel hebben aangetast. Hoewel niet gesteld kan worden dat het terrein vlakdekkend is verstoord kan redelijkerwijs wel aangenomen worden dat het bodemarchief in verregaande mate is vergraven en gefragmenteerd. De kans dat verder onderzoek ter hoogte van het plangebied in de vorm van proefsleuven of -putten nog leidt tot wezenlijke kenniswinst wordt daarom zeer klein geacht. Gelet op dit gebrek aan potentiële kenniswinst wordt een doorlopend onderzoekstraject als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
--	---

